

Sote-uudistus VATT:n lausunto

Teemu Lyytikäinen

Valtiovarainvaliokunta

9.3.2021

Yleistä uudistuksesta

- Sote-palveluiden siirtäminen laajemmille alueille vähentää riskiä epäsuotuisen väestökehityksen kuntien talouden kriisiytymisestä
- Eritasoisten palveluiden kokoaminen saman järjestäjän vastuulle mahdollistaa kustannussäästöjä
 - Osaoptimoinnin kannustimien poistuminen (pl. Uudenmaan erillisratkaisu)
 - Mittakaavaedut
- Hyvinvointialueiden kannusteet säästöihin ovat kuitenkin heikot verotusoikeuden puuttuessa

Hyvinvointialueiden kannusteet

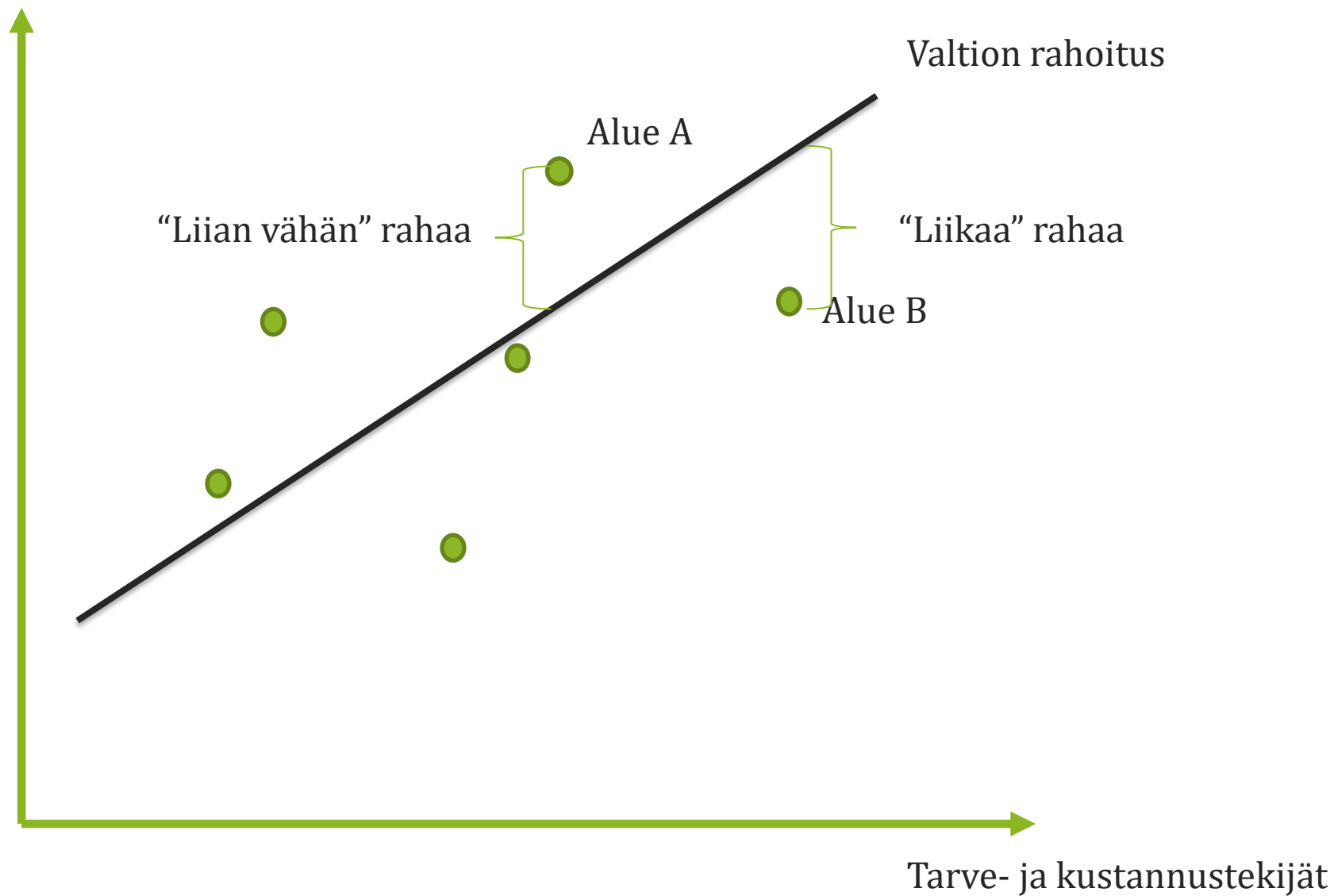
- Ainakin alkuvaiheessa rahoitus perustuisi täyteen valtion rahoitukseen
- Kannustimet kustannussäästöihin heikot verrattuna nykyisenkaltaiseen rahoitusjärjestelmään
- Ilman maakuntaveroa maakunnalla ei ole tapoja jakaa esimerkiksi tuotannon tehostamisen kautta syntyneitä säästöjä takaisin alueen asukkaille
 - Väestön ja poliitikkojen intressissä on käyttää kaikki rahat ja pyrkiä saamaan lisärahoitusta

Pehmeä budjettirajoite

- Pehmeällä budjettikurilla tarkoitetaan tilannetta, jossa valtio viime kädessä pelastaa taloudelliseen ahdinkoon joutuneet maakunnat ja maakunnat luottavat valtion apuun
- Valtion on vaikea havaita johtuvatko hyvinvointialueen ongelmat palvelujen tehottomasta järjestämisestä vai tarve- ja kustannustasoon nähden riittämättömästä rahoituksesta
 - Jälkimmäisessä tapauksessa lisärahoituksen kieltämisellä vakavat seuraukset
- Tällöin lisärahoituksen myöntämiseen voi olla suuri alttius
- Verotusoikeus lieventäisi ongelmaa ja kannustaisi säästöihin ilman valtion ohjausta

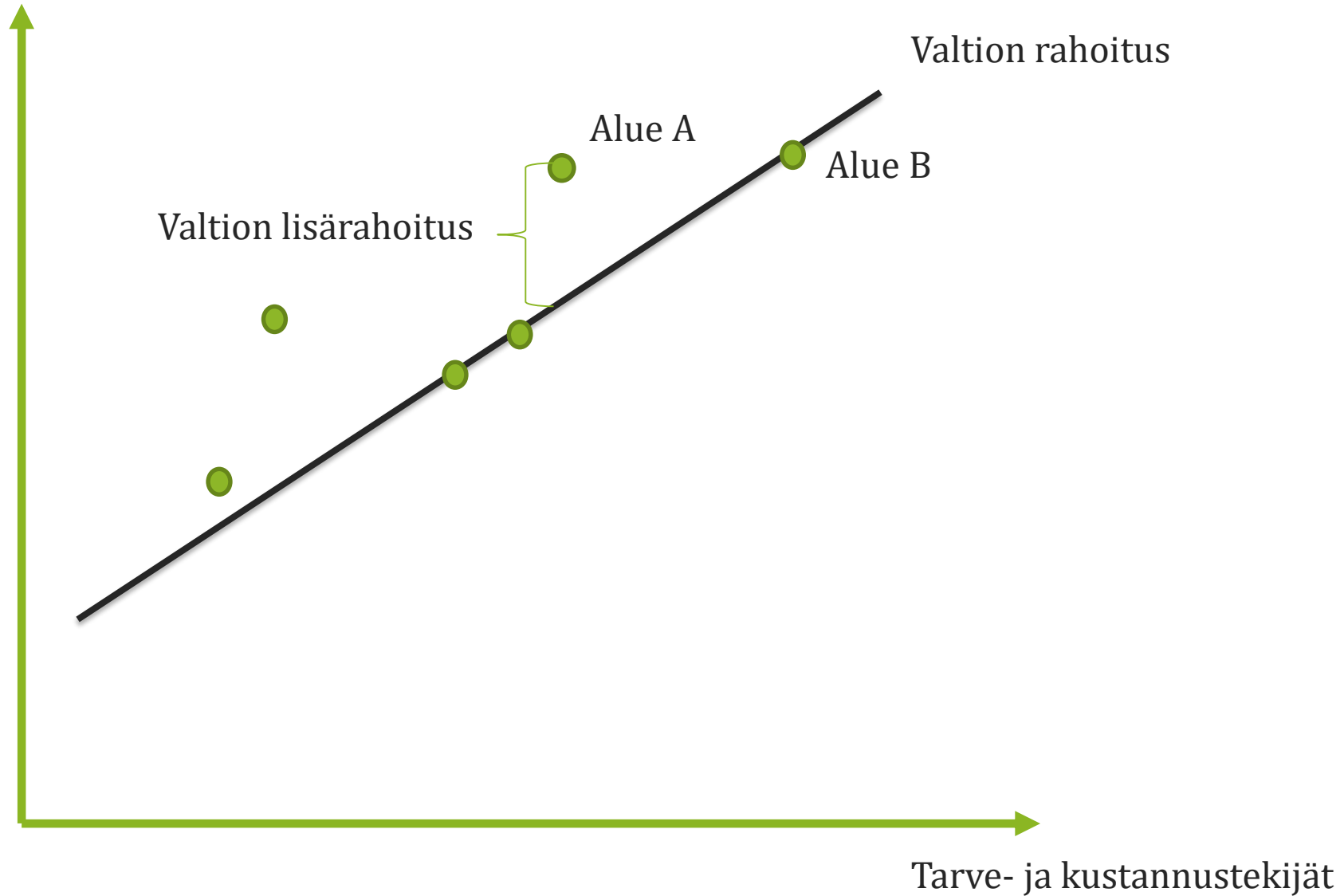
Täysi valtionrahoitus

Kustannukset

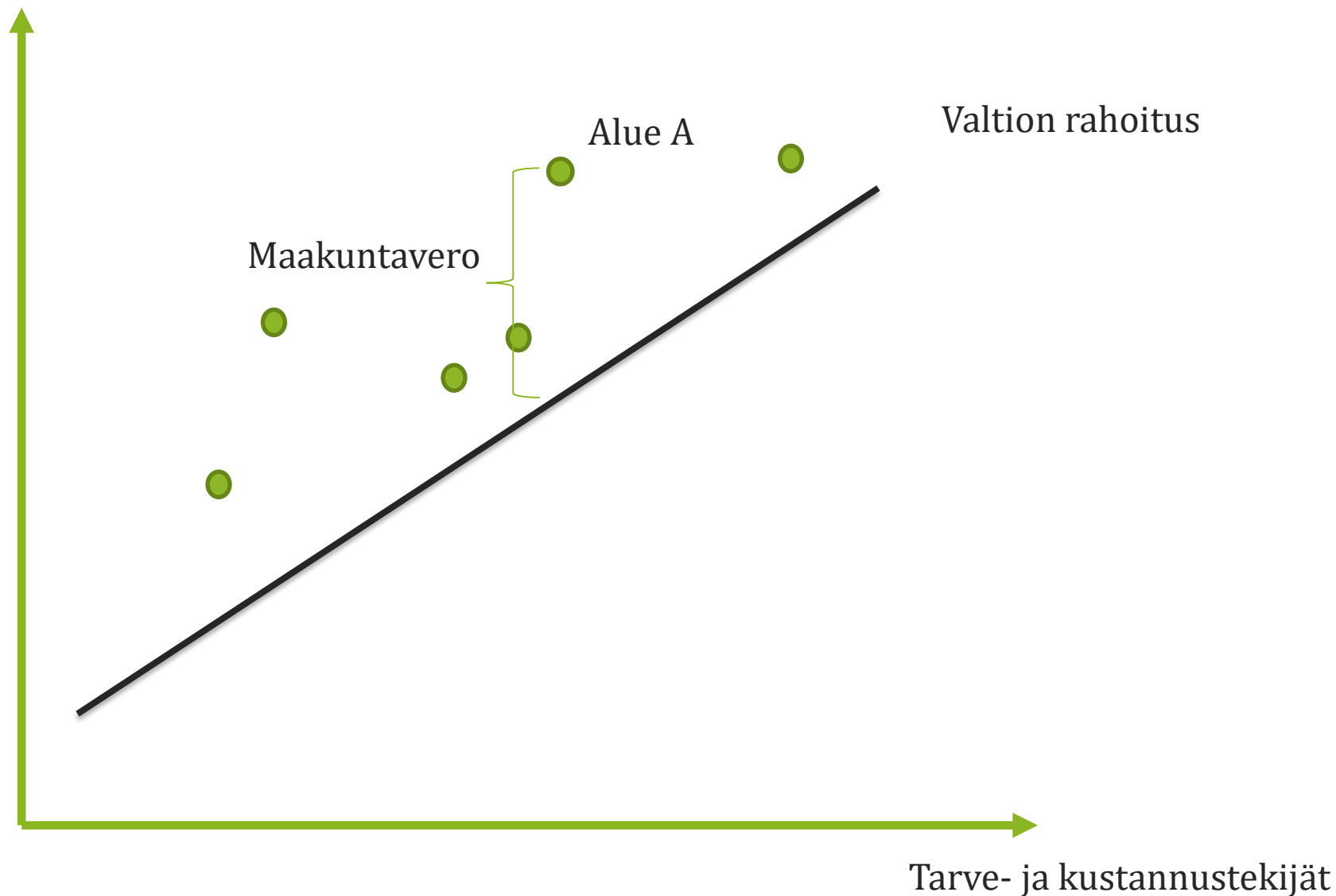
Täyden valtionrahoituksen riski

Kustannukset

Osittainen valtion rahoitus ja maakuntaverot

Kustannukset

Rahoituksen määräytymisperusteiden kannusteet

- Täydessä valtionrahoituksessa tarve- ja kustannustekijöiden kannustinvaikutukset korostuvat
- Esim. sairastavuuden kasvu kompensoidaan maakunnalle täysin, jolloin ennaltaehkäisyyn rahalliset kannusteet ovat heikot
- Maakunnan verotusoikeus parantaisi ennaltaehkäisyyn kannusteita, koska maakunta hyötyisi sairastavuuden vähenemisestä rahallisesti

Vaikuttaako maakuntaveron taso kannusteisiin?

- Matalakin maakuntaveron kannustaa tehokkuuteen
 - keskeistä on, että valtionosuus alittaa maakunnan kustannukset ja ylimenevä osa katetaan täysin omilla verotuloilla
- Korkeampi maakunnan rahoitusosuus lieventää kuitenkin rahoituksen määräytymistekijöiden kannustinongelmia (sairastavuus)
 - Kannusteet ennaltaehkäisyyn ovat sitä vahvemmat, mitä suuremman osan sairastavuuden muutoksista kustannuksista maakunta kattaa omilla verotuloilla